

Litteraturoversikt

TITEL:

De Gaulle

FÖRFATTARE:

Julian Jackson

FÖRLAG:

The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 2018

Han räddade Frankrikes ära. Den gammaldags slutklämmen är i Charles de Gaulles anda. Ändå lite oväntad: skuggor och dagar präglar den senaste magnifika biografien över Frankrikes store ledare i en tid när hans minne hyllas mer än någonsin. Den brittiske historikern Julian Jackson karaktäriserar själv sina föregångare: Jean Lacouture med sina tre band 1985–1988 för att ha frestats av myter, Paul-Marie Gorce för att vara gaullist, och den bäste, Eric Roussel, för försåtliga angrepp på föremålet. Ingen av de fyra gör detta älskvärd, trevlig.

Jackson fördelar noggrant och elegant sina egna gracer: de Gaulles list, taktik och strategiska vision, inklusive oförsonligt hat mot Storbritannien, gör läsaren snarast matt. Han var som mest effektiv när han identifierade fiender. Angripen gick han städse till attack. Med ”profetisk cynism” bedömde han rätt att naziväldet skulle krossas, USA kunde inte vinna i Vietnam, att Israels militära förmåga skulle bli problematisk; Jugoslavien skulle falla sönder, och Irak skulle sargas mellan shia, sunni och kurder. Å andra sidan försökte han hålla kvar ett kolonialvälde, ville länge inte släppa Algeriet och överrumplades av 1968 års oro.

Men han förblir ”mannen från den 18 juni”, då han ensam 1940 tog kampen för det besegrade Frankrikes återkomst till ett slags storhet. Än idag en världshistoria värd att häpnas av.

TITEL:

The People vs. Democracy. Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It

FÖRFATTARE:

Yascha Mounk

FÖRLAG:

Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London, 2018

Populistiska ledares framfart måste mötas med kamp – det är bokens uppfordrande tema och budskap. Tills nyligen levde vi, människorna i Nordamerikas och Väst-europas liberala demokratier, i ”vanliga tider”. Levnadsstandard ökade, radikala idéer hölls tillbaka i homogena befolkningar. Vi behövde sällan stå upp för vad vi höll kärt. Inga stora uppoffringar krävdes för att göra det rätta. Nederlag kunde repareras med nya vinster.

Så är det inte längre. Nu lever vi enligt författaren, tyskfödd Harvardforskare, i extraordinära tider som reser rent existentiella frågor med krav på mer av mod av oss. Sociala medier har en frätande effekt på system vilkas moraliska grunder visar sig vara mycket mera spröda än vi trodde. Om vi förlorar strider, kan kriget vara över alldeles för snabbt. En rad exempel visar hur det politiska systemet i praktiken ignorerar folkviljan. Det utlovas rättigheter utan demokrati, men Ungern, Filippinerna,

Polen och USA, går mot demokrati utan rättigheter. 44 procent av amerikanare i spannet 18-24 år vill ha en ”stark ledare”. Obs: detta före Corona!

Budkavlen går. Vad som krävs är att människor kan förenas i en gemensam uppfattning om sin nation, att de kan uppstå motståndskraft mot sociala mediars hat och lögn, att deras ledare kan ge ett äkta hopp om en bättre framtid. Det blir mycket att göra.
titel:

TITEL:

A Brief Guide to Maritime Strategy

FÖRFATTARE:

James R. Holmes

FÖRLAG:

Naval Institute Press, Annapolis, Maryland, 2019

För landkrabbor (de flesta av oss) är det inte lätt att se skillnaden mellan strategi och taktik till sjöss. Den här tunna handboken gör läsaren bekant med tankarna hos giganterna på området, Alfred Thayer Mahan och Julian Corbett, den ene snarast maritim filosof med tron på den avgörande drabbningen till havs, den andre strategisk tänkare och föregångare på området gemensam strid, där avgörandet till sist ändå står på marken. Men resonemangen, med sin grund i teorier, belyses likafullt mest med exempel på viktiga sjöslag.

Texten är mest avsedd för den maritima professionen i en stormakt, närmare bestämt USA med sin rörelse (pivot) till Stilla havet mot ett laddat läge, där Kina som växande sjömakts vägrar ta hänsyn till FN:s havsättsregler och i havsövervakning ser angreppsförberedelser. Mycket som sägs om sjöstyrkors beroende av maritim kultur, många goda hamnar, sjöburen logistik och stöd av kustbefästningar har behållit sin be-

tydelse i en tid av träffsäkra långräckviddiga missiler, men är inte helt utan betydelse för den lilla nationen.

Sveriges ubåtar är vårt enda offensiva vapen till sjöss. Nu saknas vårt kustförsvaret, när vår magra marin snarast för tankarna på den franska jeune école-skolan. Visby-korvetten nämns.

TITEL:

The Marshall Plan. Dawn of the Cold War

FÖRFATTARE:

Benn Steil

FÖRLAG:

Simon & Schuster, New York, London, Toronto, Sydney and New Delhi, 2018

Marshallplanen – det stora programmet för att få igång Europas skövlade ekonomier efter andra världskriget – var ingen självklar lösning i Washington. Boken belyser hur många beslutsfattare som var kvar i tanken att Tyskland skulle betala omvärlden ett stort skadestånd och aldrig fick växa sig starkt igen. Men andra ledare fann det nödvändigt, även för USA:s egen handel, att få tysk ekonomi på fötter, och detta blev den centrala frågan.

Man ville inte släppa fram sovjetiska intressen ännu länge västerut, med inflytande över Ruhrområdet. Men avsikten var inte att splittra Europa. Ännu i början av 1947 försökte utrikesminister Marshall i Moskva att locka Stalin, trots att denne dessförinnan hade

dragit sig ur Bretton Woods-samarbetet. Stalin lekte också först med i hopp om att USA militärt skulle lämna Europa som fallet varit efter första världskriget, och det ville också många amerikanare. Men i juli gav Stalin order att inga stater under Moskvas militära välde fick delta i förhandlingarna

om den stora hjälpplanen, en chock särskilt för Tjeckoslovakien.

Europa var ohjälplig splittrat i ömseidiga hotbilder. Resultatet blev inte bara Marshallplanen utan också bildandet av Nato. Författarens ekonomiskt-politiska analys erinrar om den roll USA då kom att spela för gemensamma intressen. Fast nu har vi Trump.

TITEL:

How Militaries learn. Human Capital, Military Education and Battlefield Effectiveness

FÖRFATTARE:

Nathan W Toronto

FÖRLAG:

Lexington Books, Lanham, Boulder, New York, London, 2018

Hur en försvarsmakt lär sig att bli bättre, är den högst rimliga fråga som bokens författare ställer sig. Inte minst väcker det intresse att denne forskare är verksam i ett land som inte är internationellt känt för sina militära erfarenheter: Förenade Arabemiraten. Och han menar att dess förmåga är ett resultat av klokt utnyttjande av amerikanska rådgivare i uppbyggnaden av en försvarshögskola. Desto sämre ha amerikanarna lyckats i Afghanistan och Irak, där de praktiskt taget uteslutande har ägnat sig åt att utbilda och träna soldater.

Det belyser tesen att man måste börja i rätt ända – d v s skapa en reflekterande försvarsmakt, präglad av att flera skriver i tidskrifter, av tillgång till avvikande uppfattningar och analyser av äldre och samtida rön. Med historiska exempel pekas på hur det här i olika tempon, mer eller mindre revolutionerande, har gått till: inte bara det klassiska fallet Preussen/Tyskland mot Frankrike utan även Egypten efter sexdagarskriget mot Israel. Nederlag är den främsta drivkraften, men

inte den enda. Ett krigiskt oerfaret Sverige som alternativ?

Det nödvändiga humankapitalet, inte nödvändigtvis en biprodukt av fungerande demokrati, måste stödjas av rätta ekonomiska förhållanden. Blir då stater med avancerat tänkande militärt starkare, eller blir de starkare på grund av sin militära förmåga? Här låter boken oss fundera.

TITEL:

A Very Stable Genius. Donald J. Trump's testing of America

FÖRFATTARE:

Philip Rucker and Carol Leonnig

FÖRLAG:

Penguin Press, New York, 2020

Titeln är Donald Trumps egen formulering. Med sin blandning av paranoia och osäkerhet känner han uppenbart behov av att framstå som ett stabilt geni. Han har ju överlevt ett riksrättsåtal som kulmen hittills på vad han uppfattat som personangrepp och undergrävande av folkviljan – av det som hans folk vill. Rättsstaten uppfattar han som något relativt.

Det finns i allt en logik i hur Trump uppträder, tycker bokens två författare, både medarbetare i *Washington Post*. Häpnadsväckande obildad, värnar han om sig själv, inte nationens säkerhet. Benhårt håller han fast vid sina övergripande frågor – att ”America First” ska förhindra immigration från söder och skydda ekonomin mot konkurrenter. Han har efterhand fått den administration han trivs med genom att avskeda alla dem, ”de vuxna”, som ville rädda honom från fadäser. Nu ska höstens val knäcka dem som vill rädda landet från honom.

Boken kommer inte med nya avslöjanden men ger mycket detaljer med sin pedagogiskt genomföra krönika. Störst värde ligger nog i berättelsen om spänningen mellan Vita

Huset och Robert Muellers utredning; den senare ett byråkratiskt misslyckande att hantera något så vilt främmande som Trumps vanstyre. Detta sätter USA på prov och har redan skadat det.

TITEL:

Statsvälvningen. Förbättringen av regeringsskicket 19–21 augusti 1772

FÖRFATTARE:

Göran Mellblom

FÖRLAG:

BoD – Books on Demand, Stockholm, Norderstedt, Tyskland, 2018

Många inblandade belönades och berikades, en hel del arresterades men släpptes så småningom. Ingen avrättades. Så oblodigt var det när Sverige i augusti 1772 över ett par dagar bytte statsskick från frihetstid till vårt sista envælde. Om hur det militärt gick till när Gustaf III grep makten har författaren, kapten vid Livgardet, skrivit en till formatet liten nätt volym byggd på åtskillig forskning. Pådrivande har varit att hans eget regemente spelade en viktig roll för en scenförändring som han varmt uppskattar.

Boken är väldigt personligt skriven med många skiftande stilgrader, fetstilar och versaler, som för tankarna till det 1700-tal han skildrar men ger nutida läsare kanske visst tuggmotstånd. Praktisk taget alla på kungens sida räknas upp i långa listor, många av dem unga officerare och särskilt underofficerare som satte på marsch sina säkert delvis förvirrade soldater.

Planen, med militärresningar i turordningen Skåne-Finland-Stockholm, var framför allt utarbetad av översten Jacob Magnus Sprengtporten som med sitt värvade finländska förband skulle utlösa kungakuppen. Själv hann han inte anlända i tid för rastlösa kungamakare med Gustaf djävt i spetsen.

Det gamla hade mörknat och föll under jubel ihop likt DDR, skriver författaren. Men fröet till kungamord och återgång till representativt styre hade Gustaf sått.

TITEL:

Rising Titans, Falling Giants.
How Great Powers Exploit Power Shifts

FÖRFATTARE:

Joshua R. Itzkowitz Shiffrin

FÖRLAG:

Cornell University Press, Ithaca and London, 2018

Krig Kina-USA anses på sina håll som något snarast ofrånkomligt mellan en stormakt på uppgång och den andra kanske i stagnation, likt antikens Aten-Sparta (Thukydidessfällan). Den här boken visar med historiska exempel att man inte lär veta hur förhållandet kan utveckla sig. Efter andra världskriget visade sålunda USA viss kyla mot den nedslitna brittiska imperiemakten, medan Sovjetunionen ställde sig sympatiskt till att ett åderlåtet Storbritannien behöll stormaktsstatus, tills det blev klart att briterna följde med amerikanarna.

Urvalet är begränsat. Som mest fanns det inför utbrottet av första världskriget fem stormakter i Europa. Tyskland stödde Österrike-Ungern, Storbritannien och Ryssland ett Frankrike i ekonomisk svacka. Dvs uppåtstigande stormakter fann det motiverat att sökas gemenskap med nedåtgående. Stormakter ville inte enbart härska som – med bokens ord – ”predatory” (rovdjur). En avgörande faktor var att de svaga befanns ha ett strategiskt värde för de starka.

Det avlägsna skyddade USA saknar för Kina både defensivt och offensivt sådant värde, så länge amerikanerna militärt och tekniskt har ett övertag. Därav minskad krigsrisk. Då är dagens försvagade Japan

mer strategiskt intressant för båda med i sina långsiktiga – i varje fall teoretiskt – säkerhetspolitiska alternativ som partner till någon av de två.

TITEL:

The Great Delusion. Liberal Dreams and International Realities

FÖRFATTARE:

John J. Mearsheimer

FÖRLAG:

Yale University Press, New Haven and London, 2018

TITEL:

The Hell of Good Intentions. America's Foreign Policy Elite and the Decline of U.S. Primacy

FÖRFATTARE:

Stephen M. Walt

FÖRLAG:

Picador, Farrar, Straus and Giroux, New York, 2018

Det är i USA vi ser vår tryggade framtid. D v s, vi tror oss skyddade av mer av samma slags utrikes- och säkerhetspolitik som supermakten fört efter det kalla kriget; om bara Trump

försvinner. Två amerikanska forskare hävdar tvärtom att de senaste trettio åren är en kavalkad av misslyckanden i villfarelsen att beslutsamt, ofta med vapen, globalt kunna upprätta liberala demokratier. Båda, själva demokrater, finner att USA som geostrategiskt världshistoriens säkraste stormakt borde lägga tyngdpunkt på inrikes satsningar och sätta sin lit till diplomati.

Stephen Walt beklagar den amerikansk Rysslandspolitiken och utvidgningen av Nato. T ex balters egen vilja har han inte mycken förståelse för. Han medger också att en annan politik kunde ha inneburit att ledare som Slobodan Milosevic kunde ha fortsatt sitt dödliga vanstyre, men det skulle inte ha inverkar på USA:s säkerhet och ekonomi. John Mearsheimer, mer filosofiskt lagd, utgår från att en internationell anarki har kommit för att stanna. Att försöka tvinga bort odemokratiska regimer kommer bara att leda till mer dödande och förstörelse.

Walt har en mördande genomgång av hur det amerikanska etablissemanget (rådgivare, forskare, medier under Clinton-George Bush d y-Obama) totalt ostraffat framhärdar i fiaskon, även militärt. Vågen för Trump antyder behov av omtänkande; inte mannen själv dock.

Böckerna är anmälda av Olof Santesson.